

**Metodické doporučení k průběhu individuálního
vzdělávání dětí v mateřských školách a ověření
dosahování očekávaných výstupů**

Materiál vznikl jako podpora mateřským školám v situaci, kdy zákonný zástupce oznámí, že se rozhodl plnit povinné předškolní vzdělávání svého dítěte formou individuálního vzdělávání. Úvod patří právnímu ukotvení individuálního vzdělávání. Dále je text strukturován v časovém sledu od doby, kdy zákonný zástupce skutečnost oznámí škole, po průběh ověření dosahování očekávaných výstupů.

Obsah:

1. Individuální vzdělávání dítěte
2. Oznámení individuálního vzdělávání
3. Postup mateřské školy po převzetí oznámení o individuálním vzdělávání
4. Termín ověřování dosahování očekávaných výstupů
5. Průběh ověření a účast zákonných zástupců
6. Ukončení individuálního vzdělávání
7. Příklady k ověření dotazováním a pozorováním

1. Individuální vzdělávání dítěte

V § 34b zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, je vymezeno povinné předškolní vzdělávání. Zákon připouští individuální vzdělávání jako jednu z forem plnění této povinnosti. Zákonný zástupce má povinnost dítě zapsat k předškolnímu vzdělávání. Dítě může být k individuálnímu vzdělávání zapsáno v kterékoliv mateřské škole, která je zapsána v Rejstříku škol a školských zařízení.

2. Oznámení individuálního vzdělávání

Zákonný zástupce dítěte **písemně oznámí** mateřské škole, že chce své dítě vzdělávat individuálně.

Pokud má individuální vzdělávání probíhat po převážnou část školního roku, oznamuje zákonný zástupce toto rozhodnutí škole tři měsíce před začátkem školního roku, tedy v období, kdy probíhají zápisy do mateřské školy.

Pro individuální vzdělávání na kratší období se může zákonný zástupce rozhodnout kdykoliv v průběhu školního roku. Individuální vzdělávání začíná dnem, který následuje po dni, kdy bylo oznámení o volbě individuálního vzdělávání doručeno mateřské škole. Oznámení lze učinit opakovaně.

3. Postup mateřské školy po převzetí oznámení o individuálním vzdělávání

Mateřská škola má povinnost na základě tohoto oznámení seznámit zákonného zástupce s oblastmi, ve kterých má být dítě vzděláváno.

K tomu může využít dostupné materiály:

- Školní vzdělávací program (ŠVP) konkrétní mateřské školy;
- [Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání](#) (RVP PV, 2016);
- [Konkretizované očekávané výstupy](#);
- [Desatero pro rodiče dětí předškolního věku](#);
- [Informační materiály MŠMT](#) a další.

Dále je možné zákonnému zástupci doporučit vytváření sběrného portfolia dítěte, kam budou zakládat materiály související s individuálním vzděláváním (např. výtvarné práce; fotografie dětských prací – ze stavebnice, modelíny, písku a dalších materiálů; vstupenky z akcí; pracovní listy; seznam literatury aj.). Sběrem těchto různorodých materiálů rodiče i škola získají dobrý podklad pro snadnější průběh rozhovoru o průběhu individuálního vzdělávání při ověření dosahování očekávaných výstupů. Vytváření portfolia je dobrovolné, nelze ho vyžadovat povinně.

Zároveň s těmito informacemi sdělí škola zákonným zástupcům termíny pro ověření dosahování očekávaných výstupů nebo místo a způsob zveřejnění této informace.

Vždy je vhodné ověřit, zda zákonní zástupci sdělení porozuměli a předané informace jsou pro ně dostačující. Doporučujeme vyhotovit stručný písemný záznam, který potvrzuje převzetí informací s podpisem zákonného zástupce. Nemusí se jednat o samostatný formulář. Stačí poznamenat tuto skutečnost do formulářů, které rodiče již při zápisu podepisují (např. přihláška, evidenční list, osobní spis dítěte).

4. Termín ověřování dosahování očekávaných výstupů

Termíny škola uvádí ve školním řádu, případně na dalších místech (např. webové stránky). Ve školním řádu doporučujeme uvést termín obecně, aby nemusel být školní řád každý rok obměňován (např. termíny pro ověřování dosahování očekávaných výstupů jsou: řádný termín vždy první středu v listopadu, náhradní termín třetí středu v listopadu nebo dle domluvy s ředitelem školy). Na webových stránkách, které se obvykle aktualizují průběžně, je vhodné zveřejnit konkrétní datum v daném roce.

Ustanovení § 34 b, odstavec 3 školského zákona stanovuje, že „..... *termíny ověřování, včetně náhradních termínů, stanoví školní řád tak, aby se **ověření uskutečnilo** v období od 3. do 4. měsíce od začátku školního roku*“, to znamená v období od 1. 11. do 31. 12. daného roku.

K ověření přijde zákonný zástupce s dítětem jen jednou, a to v zákonem stanoveném období. Pokud mateřská škola vyžaduje opakované ověřování vícekrát během školního roku, je toto ustanovení a jeho naplňování v rozporu se školským zákonem, a to i v případě, že tuto skutečnost škola uvede ve školním řádu.

5. Průběh ověření a účast zákonných zástupců

Zákonnému zástupci dítěte ze školského zákona vyplývá jediná povinnost, a to zajistit účast dítěte u ověření. Ověření provádí ředitel školy nebo jím pověřený učitel.

Zákonný zástupce má právo být přítomen ověření. Ověření by mělo probíhat ve vstřícné atmosféře, nejlépe formou rozhovoru se zákonným zástupcem. Právě on má informace o průběhu individuálního vzdělávání svého dítěte a je schopen je vyjádřit. K tomuto rozhovoru může být vhodným vodítkem právě výše zmíněné portfolio dítěte, které dokladuje naplnění otázek v některých, nebo ve všech sledovaných oblastech. Jestliže portfolio není k dispozici, rozhovor může být veden tak, že ověřující vychází z vybraných klíčových kompetencí nebo očekávaných výstupů ze všech oblastí RVP PV a získává od zákonného zástupce informace o pokrocích dítěte směrem k míře jejich naplnění před nástupem povinné školní docházky. Cílem ověření není dítě zkoušet. Očekávané výstupy RVP PV nejsou závazné, mají podstatu směřující, orientační, doporučující.

K rozhovoru by mělo být přizváno i dítě. Nelze však vynucovat jeho aktivní zapojení. Otázky by měly být přiměřené, vycházet ze života dítěte a jeho reakcí. Dítě prostředí ani lidi mateřské školy nezná, může být bázlivé, nejisté. Měly by být kladeny otevřené otázky činnostního charakteru, aby z odpovědi bylo patrné, jakým způsobem zákonný zástupce podporuje dítě k dosahování očekávaných výstupů (aby odpověď nebyla jednoslovná). Ředitel školy může společně s učiteli připravit otázky ke každé vzdělávací oblasti (příklady níže). Při ověření vybere a položí zákonnému zástupci nebo dítěti několik otázek, přičemž vybírá z různých oblastí. Některé otázky mohou být nahrazeny pozorováním dítěte při zadané činnosti. Pro zapojení dítěte do činností můžeme připravit cílenou nabídku – knihy, stavebnice, logické hry, hudební nástroje, korále, výtvarné potřeby. Během rozhovoru se zákonným zástupcem nabídneme dítěti tyto připravené pomůcky k volné hře. Můžeme vidět preference dítěte i jeho dovednosti.

V případě individuálního vzdělávání mateřská škola dítě nijak nesleduje ani nevede, pouze jedenkrát ověří úroveň dosahování očekávaných výstupů. Zákon nestanovuje podobu a průběh ověření. Časová náročnost ověření by měla odpovídat možnostem a potřebám zúčastněných.

Pokud bude kromě rozhovoru využito také možnosti pozorování dítěte při zadané činnosti, neměla by doba této činnosti přesáhnout 15-20 minut.

Na základě rozhovoru a reakcí dítěte doporučí škola další postup, tedy na co se má zákonný zástupce v dalším období zaměřit, aby co nejlépe rozvíjel své dítě.

6. Ukončení individuálního vzdělávání

Odpovědnost za dítě a jeho vzdělávání má zákonný zástupce. Kdykoliv v průběhu školního roku může individuální vzdělávání svého dítěte ukončit. Na to by měla být mateřská škola připravena.

Nedostatečnost v dosahování očekávaných výstupů zpozorovaná při ověření není důvodem pro ukončení individuálního vzdělávání. Škola na základě takového zjištění může zákonnému zástupci doporučit vyšetření dítěte ve školském poradenském zařízení, ve výjimečných případech může doporučit ukončení individuálního vzdělávání dítěte.

V případě neomluvené neúčasti u ověření ukládá školský zákon řediteli mateřské školy povinnost vydat rozhodnutí o ukončení individuálního vzdělávání. Toto rozhodnutí má bezodkladnou účinnost. Individuální vzdělávání pak nemůže být znovu povoleno.

Zařazení individuálně vzdělávaného dítěte k denní docházce v průběhu školního roku je pro mateřskou školu obtížné. Právě k tomu by měla být využívána rezerva ve formě žádosti o udělení výjimky z nejvyššího počtu dětí ve třídě dle § 23 odst. 5 školského zákona.

Je vhodné pořídit písemný zápis o konání ověření podepsaný zákonným zástupcem dítěte a zástupcem mateřské školy (i zde stačí poznámka do dokumentace dítěte, viz výše).

7. Příklady k ověření dotazováním a pozorováním

Pro inspiraci přikládáme příklady otázek a možnosti ověřování pozorováním zařazené podle vzdělávacích oblastí RVP PV. Otázky jsou formulovány k rozhovoru se zákonným zástupcem, což nevyklučuje možnost ptát se přímo dítěte. **Připravené otázky je třeba upravit a přizpůsobit konkrétní situaci, konkrétnímu dítěti a jeho zákonnému zástupci.**

Dítě a jeho tělo

- Jaké pohybové činnosti nabízíte a realizujete s vaším dítětem¹?
- Jakým způsobem podporujete smyslové vnímání a rozlišování vašeho dítěte?
- Jaké sebeobslužné činnosti zvládá vaše dítě bez pomoci?

Příklady k ověření pozorováním:

- Kreslení, omalovánky - lze ověřit správné držení tužky
- Navlékání korálů, mozaika dle návodu – jemná motorika, koordinace oko-ruka

¹ Během dotazování je vhodné používat křestní jméno dítěte, nikoliv neosobní „vaše dítě“.

Dítě a jeho psychika – Jazyk a řeč

- Jaké texty a jakým způsobem předkládáte svému dítěti?
- Jakým způsobem ověřujete, že vaše dítě rozumí slyšenému? (běžné pokyny; sledování děje)
- Jaké slovní hříčky hraje se svým dítětem?

Příklady k ověření pozorováním:

- Komunikace s dítětem, reprodukce básničky – výslovnost, paměť
- Sluchové pexeso, rytmizace – sluchové rozlišování
- Prohlížení knihy – zájem o knihy

Dítě a jeho psychika – Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

- Jakým způsobem podporujete rozvoj paměti svého dítěte?
- Jak poznáte, že se vaše dítě orientuje v prostoru a rovině?
- Jakými činnostmi podporujete rozvoj fantazie a tvořivosti svého dítěte?

Příklady k ověření pozorováním:

- Manipulativní činnosti – třídění, přiřazování
- Obrázkové čtení – časová posloupnost děje

Dítě a jeho psychika – Sebepojetí, city, vůle

- Jakým způsobem podporujete rozvoj sebehodnocení vašeho dítěte?
- Při jakých příležitostech dostává vaše dítě prostor k samostatnému projevu?
- Kdy, na jak dlouho a jak často je vaše dítě vystaveno odloučení od rodičů a jak na ně reaguje?

Příklady k ověření pozorováním:

- Odpoutání od rodičů, přechod k nabídnutým činnostem – schopnost samostatného rozhodování
- Doba udržení pozornosti – trpělivost, dokončování činnosti

Dítě a ten druhý

- Jak vaše dítě komunikuje s jinými dětmi, s jinými dospělými?
- Při jakých příležitostech a jakým způsobem vaše dítě spolupracuje s ostatními?
- Jak dokáže vaše dítě respektovat potřeby druhých?

Příklady k ověření pozorování:

- Sociální dovednosti dokážeme vysledovat z průběhu ověření.

Dítě a společnost

- Jaké příležitosti má vaše dítě k poznávání a uplatňování společenských norem?
- S jakými pravidly (ve hře i v životě) se vaše dítě setkává a jak je schopné je respektovat?
- Jakým způsobem vedete své dítě k rozlišování nežádoucího chování?

Příklady k ověření pozorování:

- Chování dítěte – pozdrav, přístup k cizímu dospělému, zdvořilost

Dítě a svět

- Jakým způsobem seznamujete vaše dítě s okolím?
- Jaké činnosti využíváte k uvědomování nebezpečí (např. v dopravě)?
- Jaké má vaše dítě povědomí o širším společenském, přírodním, kulturním a technickém prostředí?

Příklady k ověření pozorování:

Tuto oblast nemůžeme krátkým pozorováním bez dotazování nebo portfolia ověřit.

Zpracovala: Hana Splavcová, 30. 10. 2018